

مقایسه و بررسی ایدئولوژیک نشانه‌های شهری بوشهر، پیش و پس از ورود مدرنیته به شهر

پریا ایزدپناهی*

دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، گروه معماری، بوشهر، ایران.

izadpanahi.arch@yahoo.com

چکیده

خاستگاه فرهنگی هر جامعه از ارزش‌ها و ضد ارزش‌های آن نشأت می‌گیرد. دستاوردهای مادی و معنوی هر جامعه نمودی از فرهنگ آن می‌باشد، که معماری از جمله نموده‌های عینی آن است. فرهنگ مردم بوشهر از دیرباز تا کنون دستخوش تحولات بسیاری گشته که تأثیرات آن را می‌توان در تغییر نوع نگرش آنها به زندگی به طور محسوسی دید. نشانه‌های شهری از جمله ابزارهای قرائت متن شهر هستند که پیام‌هایی را به مخاطب خود عرضه می‌دارد. هویت و فرهنگ هر جامعه نقش به‌سزایی در تعیین نوع کیفیت این پیام‌ها دارد. در این پژوهش سعی شده هویت‌های فرهنگی پیش و پس از ورود مدرنیته به بوشهر و تأثیر آنها بر شکل‌گیری نشانه‌های شهری این شهر و چرایی از میان رفتن برخی نشانه‌های ماندگار، بررسی شود. روش تحقیق این پژوهش بصورت توصیفی-تحلیلی است، که در طی آن به تحلیل مسائل و بررسی نمونه‌های موردی پرداخته شده و برای بررسی نمونه‌های موردی موجود، از طریق روش پیمایشی و نمونه‌های از میان رفته از طریق مصاحبه با افراد آگاه، انجام گرفته است. فرایند ورود مدرنیته به بوشهر، به تدریج و تقریباً طی ۱۰ تا ۱۵ سال صورت گرفت. پیش از ورود مدرنیته، بوشهر دارای چندین نشانه مشخص با بنیان‌های اعتقادی (مذهبی)، اقتصادی، اجتماعی و حتی نظامی بود. رشد مدرنیته و تحولاتی که به دنبال داشته این تردید را به ذهن راه می‌دهد که فرهنگ و ریشه‌های جامعه را نادیده پنداشته است. در این مقاله نگارنده سعی بر آن دارد پاسخی درخور برای این معضل، که در جامعه کنونی کم و بیش وجود دارد، یابد.

واژگان کلیدی: نشانه‌های شهری، فرهنگ بوشهر، مدرنیسم، سنتی، تأثیرات فرهنگی.

مقدمه

هر شهر یا هر بخشی از آن، برای اینکه بتواند تصویری واضح و در ذهن ساکنانش ایجاد کند، باید این امکان را برای آنان فراهم سازد که بتوانند به آسانی اجزای آن را شناسایی کنند و آن‌ها را در ذهنشان در قالبی به هم پیوسته به یکدیگر ارتباط دهند؛ همچنین برای تثبیت هویت و فرهنگی غنی، نیاز است عناصر شهری علاوه بر خوانایی دارای معنی و مفهوم مرتبط با فرهنگ ساکنین آن شهر باشند. نشانه‌های شهری از جمله ابزارهای قرائت شهرند، که چه پیش از مدرنیته و چه پس از آن وجود داشته، اما عمده تفاوتی در بنیان‌های فکری پشت ساخت و شکل‌گیری هر نشانه در این دو دوره تاریخی وجود دارد. چیزی که اکنون مشهود است این است که امروزه در طراحی شهرها کمتر به ابعاد کیفیتی مانند خوانایی و فرهنگ توجه می‌شود که این خود برگرفته از فلسفه مدرنیسم می‌باشد. حال آنکه در گذشته، نشانه‌ها اصطکاک ذهنی بیشتری با مخاطب ایجاد می‌کرده، که باعث ماندگاری بیشتر نشانه‌ها می‌شده است. در این مقاله به شناسایی نشانه‌های شهری پیش و پس از مدرنیته و بررسی ویژگی‌های آنها اعم از بصری، معنایی، کاربردی و... و همچنین مشخص کردن علت ماندگاری یک نشانه در ذهن حتی پس از، از میان رفتن آن در سال‌های دور و ارائه شاخصه‌هایی برای ماندگاری و هویت‌مند کردن نشانه‌های شهری، پرداخته شده است. در این پژوهش نگارنده